

МОЖЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОТЕНЦІАЛУ СФЕРИ ПОСЛУГ У ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

POSSIBILITIES OF REALIZATION OF SERVICE SECTOR POTENTIAL IN THE GLOBAL ECONOMY

Мельничук О.П.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки та міжнародних відносин,
Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

Melnichuk Oksana

Vinnitsia Institute of Trade and Economics
of Kyiv National University of Trade and Economics

У статті визначено особливості та характерні тенденції сфери послуг як фактору багатогранного розвитку та зростання. Досліджено динаміку міжнародної торгівлі послугами за географічною структурою та типами розвитку країн на основі статистичних даних міжнародних організацій з урахуванням впливу пандемії. Відзначено, що міжнародна торгівля послугами стає все більш важливою частиною глобальної комерції. Розглянуто проблемні аспекти діяльності суб'єктів малого підприємництва щодо виходу на зовнішні ринки послуг. Відзначено питання актуальності розвитку цифрової економіки для сфери послуг та внеску у світові ринки. Окреслено перспективи реалізації підприємницького потенціалу у всеохоплюючій глобальній економіці. Зазначено, що встановлення ефективних механізмів координації між торговими учасниками переговорів, політиками та регуляторами буде важливим інструментом для розвитку глобальної економіки.

Ключові слова: торгівля послугами, експорт, ринок послуг, цифрова економіка, потенціал.

В статье определены особенности и характерные тенденции сферы услуг как фактора многогранного развития и роста. Исследована динамика международной торговли услугами по географической структуре и типами развития стран на основе статистических данных международных организаций с учетом влияния пандемии. Отмечено, что международная торговля услугами становится все более важной частью глобальной коммерции. Рассмотрены проблемные аспекты деятельности субъектов малого предпринимательства по выходу на внешние рынки услуг. Отмечен вопрос актуальности развития цифровой экономики для сферы услуг и вклада в мировые рынки. Определены дальнейшие перспективы реализации предпринимательского потенциала во всеохватывающей глобальной экономике. Указано, что установление эффективных механизмов координации между торговыми участниками переговоров, политиками и регуляторами будет важным инструментом для развития глобальной экономики.

Ключевые слова: торговля услугами, экспорт, рынок услуг, цифровая экономика, потенциал.

The relevance of the study is due to the growing role of services in the world economy. Trade in services has become the dominant driver of economic growth and development in both developed and developing economies. Since the 1980s, data suggest that there is a stronger relationship between trade in services and gross domestic product (GDP) than in the case of commodity growth and GDP.

It is noted that the quality of policies, regulations and institutional frameworks is a key factor in determining the effectiveness of services. As services are increasingly subject to liberalization through multilateral and regional trade agreements, it is important that countries develop harmonized approaches to internal regulation and trade liberalization in the services sector. The article identifies the features and characteristics of the service sector as a factor of multifaceted development and growth. The dynamics of international trade in services by geographical structure and types of development of countries is studied on the basis of statistical data of international organizations, taking into account the impact of the pandemic. It is noted that international trade in services is becoming an increasingly important part of global commerce. The problematic aspects of the activity of small business entities to enter foreign markets of services are considered. The issue of urgency of digital economy development for the sphere of services and contribution to world markets is outlined. Opening up the services sector has the potential to bring great benefits and deserves more attention. Further prospects for the realization of entrepreneurial potential in a comprehen-

sive global economy are outlined. It is noted that services are an important part of the world economy, generating more than two-thirds of world gross domestic product (GDP), attracting more than three-quarters of foreign direct investment in developed economies, and creating most of new jobs worldwide. Establishing effective coordination mechanisms between trade negotiators, policymakers and regulators will be an important tool for the development of the global economy.

Key words: trade in services, export, services market, digital economy, potential.

Постановка проблеми. Міжнародна торгівля та інвестиції у послуги є все більш важливою частиною глобальної комерції. Прогрес інформаційних та телекомунікаційних технологій розширив сферу послуг, якими можна торгувати через кордон. Зараз багато країн здійснюють іноземні інвестиції на новоприватизовані та конкурентоспроможні ринки ключових інфраструктурних послуг, такі як енергетика, телекомунікації та транспорт.

У світлі зростаючої важливості міжнародної торгівлі послугами та включення питань щодо послуг до порядку денного багатосторонніх, регіональних та двосторонніх торговельних переговорів існує очевидна потреба зрозуміти економічні наслідки торгівлі послугами та лібералізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Тематика міжнародної торгівлі послугами та використання потенціалу даної сфери для розвитку світової економіки активно висвітлюється у вітчизняній та світовій економічній літературі, зокрема у працях О.М. Єременко, Л.П. Давидюк, А. Клімової, І.І. Ляшко, О.М. Менчинської, Г. Михайличенко, О.М. Ткачук, В.В. Хачатрян.

Більшість міжнародних організацій висвітлюють проблеми та тенденції у розрізі торгівлі послугами. Так, наприклад, Всесвітня організація торгівлі публікує щорічні збірники World Trade Report [11] та World Trade Statistical Review [12], Всесвітній економічний форум випускає Global Value Chain Policy Series: Services [7]. Окрім того, ОЕСР та UNCTAD публікують серії звітів OECD Services Trade Restrictiveness Index: Policy trends up to 2020 [9] і International Trade in Services 2019 – Annual [5] відповідно.

Постановка завдання. Мета статті – визначити особливості та головні тенденції розвитку міжнародної торгівлі послугами як потенціалу розвитку глобальної економіки; розглянути зміни у сфері послуг як фактор стимуляції та підтримки малого та середнього бізнесу; дослідити питання розвитку цифрової економіки для

сфери послуг та внеску у світові ринки; окреслити можливості реалізації потенціалу послуг у всеохоплюючій та налагодженій економіці.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Сучасне виробництво є активним користувачем послуг, і його конкурентоспроможність покладається на доступ до найсучасніших постачальників за найкращою ціною. База даних ОЕСД з торгівлі доданою вартістю [9] показує, що послуги представляють понад 50% доданої вартості у валовому експорті, а понад 30% доданої вартості в експорті виробничих товарів – послуги, глибоко закладені у виробничі товари, якими торгують усі сьгодні у світі.

У ході дослідження використано методи аналізу й синтезу, наукового узагальнення та порівняння даних наукових джерел. Інформаційною базою дослідження є відкриті джерела міжнародної статистичної інформації та офіційні дані форумів, рейтингів, що публікують міжнародні організації: Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСД), Всесвітня Організація Торгівлі (WTO), Конференція ООН з торгівлі та розвитку (UNCTAD), Світовий економічний форум (WEFORUM).

Послуги є найшвидше зростаючими компонентами світової економіки, а торгівля та прямі іноземні інвестиції (ПІІ) у послуги зростають швидше, ніж у товари за останні півтора десятиліття. Динаміку експортно-імпортних операцій за останні роки представлено в табл. 1.

Ринок послуг стає одним із перспективних секторів світового ринку. У структурі платіжних балансів окремих країн частка сфери послуг становить близько 20%, а сама вона стає найбільшим реципієнтом міжнародних інвестицій [2].

Із цього погляду малі розвинені економіки можуть отримати більше користі від торгівлі послугами, ніж великі економіки. Загалом розвинені малі економіки мають навички та інноваційний потенціал для поглинання та отримання переваг від переліку знань. Кваліфіковані пра-

Таблиця 1
Динаміка географічної структури експорту послуг за 2015–2019 рр., трлн дол. США

Роки	2015	2016	2017	2018	2019
Світ	5,00	5,09	5,52	6,03	6,14
Африка	0,10	0,09	0,11	0,12	0,12
Америка	1,03	1,05	1,12	1,16	1,18
Європа	2,38	2,43	2,66	2,92	2,96
Азія і Океанія	1,49	1,51	1,65	1,83	1,89

Джерело: розроблено на основі [13]

цівники, мабуть, також отримують найбільшу користь від глобалізації послуг.

Експорт послуг здебільшого надходить з економічно розвинутих країн. Вони забезпечують понад дві третини послуг, що здійснюються на міжнародному ринку [2]. У ході дослідження було розглянуто темпи зростання експорту послуг залежно від рівня розвитку країн (табл. 2).

Пандемія суттєво порушила ключові сектори послуг, особливо туризм, готельно-ресторанний бізнес та транспорт. Дані щодо зниження обсягів реалізації послуг у 2020 р. поквартально приведено в табл. 3.

Мільйони економічно вразливих людей у країнах, що розвиваються, відчувають важку вагу заходів, оскільки ці сектори поглинають значну частку працівників із низькою зарплатою, низькою кваліфікацією та неповним робочим днем, серед яких багато жінок.

На відміну від виснажливого впливу COVID-19 на особисті послуги пандемія надала надзвичайну можливість службам, що працюють на основі інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Вони включають послуги, що забезпечують телемережу, потокове передавання відео, ігри та платформи електронної комерції.

Швидке зростання цих «знеособлених» послуг відчувається здебільшого в розвинутих країнах, оскільки вони можуть похвалитися широко розповсюдженими та якіснішими послугами ІКТ.

Для вирішення економічних наслідків COVID-19 необхідна координація тематичної політики на національному та глобальному рівнях [10]. Це має вирішальне значення у секторі послуг, який спирається на узгоджену суміш політик та норм між сектором та сферами торгівлі, інвестицій, конкуренції, промислової, соціальної та інших сфер.

Поки країни опиняються під економічним впливом пандемії, сектор послуг може допомогти змінити ситуацію, створюючи можливості для збільшення доходів, продовольчої безпеки, продуктивності праці, зайнятості, інвестицій та торгівлі.

Високі темпи експорту в 2017–2018 рр. та його епізодичність в інших роках можуть свідчити про те, що основною проблемою є не сам вихід на світові масштаби, а, скоріше за все, сутність проблеми полягає у повільному запуску та економічному розвитку країн. До цього чинника додаються складнощі в процесі запуску експорту та наявність безлічі обмежень для суб'єктів малого підприємництва (СМП).

Маючи на меті посилення захисту прав споживачів та посилення безпеки у бізнесі, національні уряди заохочують СМП до виходу на світовий ринок завдяки низці технологічних інновацій та спрощенню процесу виходу на міжнародний рівень. Хоча варто очікувати великий відсоток відмов від таких умов, уряди мають сприймати такі промахи, як нормальні ризики, а не повну невдачу та провал програми. Слід чітко прорахувати всі можливі ризики та вигоди від нововведень в регуляторній системі [9].

Фіксована вартість торгівлі сильно шкодить малим та середнім підприємствам, лягаючи на них тяжким тягарем. Окрім відмови від визначеної ціни, реформи в регуляторній політиці та передбачення подвійних тарифів здатні поліпшити стан СМП та бути додатковою мотивацією. Звісно, вихід на міжнародний ринок не є головною й єдиною ціллю, але в умовах недостатності внутрішнього ринку робота на міжнародній арені дає можливість розширення та створення нових успішних стартапів та міні-компаній.

Стандартизація та управління співробітництвом знижує ризики виникнення конфліктів.

Таблиця 2

Темпи зростання експорту послуг за період 2015–2019 рр. до попереднього року, %

	2015	2016	2017	2018	2019
Економіки, що розвиваються	-2,51	0,13	8,82	11,39	2,48
Перехідні економіки	-16,11	0,09	13,57	11,55	1,53
Розвинені економіки	-5,10	2,46	8,30	8,06	1,73

Джерело: розроблено на основі [13]

Таблиця 3

Темпи зниження обсягу послуг поквартально у 2020 р., %

	2020 р., квартал			
	I	II	III	IV
Світ	-6,86	-28,15	-23,59	-18,81
Латинська Америка	-10,01	-55,51	-48,45	-34,96
Північна Америка	-4,83	-27,31	-27,58	-21,82
Європа	-3,47	-24,46	-17,65	-14,96
Азія і Океанія	-12,78	-30,97	-27,90	-20,97

Джерело: розроблено на основі [13]

Невизначеність та ненормованість управління малими та середніми компаніями негативно впливають на торгівлю послугами з іноземними партнерами-країнами. І навпаки, налагоджена регуляторна мережа компанії стимулює країни до співпраці з такими підприємствами й гарантує плідне співробітництво для обох сторін.

Неоднорідність в регуляторному плані може нести як ризики, так і користь для підприємств. Наприклад, обмеження та налагодження на нижчому рівні значно збільшують перспективи та стимулюють розвиток СМП, тоді як такі ж самі дії на більш високих рівнях не принесуть бажаного ефекту чи користі.

Найбільш ефективними й вигідними угодами вважаються такі, в яких сторони:

- мають спільні погляди на управління та регуляцію діяльності;
- приймають спільне рішення про зменшення обмежувальних заходів;
- коли зменшення регуляторних чинників виливається в більш перспективне співробітництво [8].

Важливим аспектом для сфери послуг є залежність від цифрової економіки. Цифрові комунікації – це не лише сучасний спосіб спрощення руху людей між країнами, а й окрема інфраструктура, від якої значною мірою залежить уся галузь торгівлі послугами.

Головна функція такої інфраструктури – полегшена передача знань, навиків, технологій та перетворення бізнес-послуг у торгові одиниці ринку. Звіт ОЕСР [8] виявляє закономірність: поліпшення умов у телекомунікаційних каналах та підвищення їхньої конкурентоспроможності призводять до скорочення витрат на бізнес-послуги та покращення ситуації в усій сфері. Цільова аудиторія, яка отримує від подібних реформ найбільший зиск, – це сервісні компанії висококласних спеціалізованих послуг.

Та все ж таки телемережі високої якості та місткості – не єдиний чинник розвитку наукомістких послуг. Важливу роль відіграє вільний доступ до професій та послуг, які реалізуються. Видача ліцензій органами самоврядуванням створює перешкоди у співпраці, підвищує вартість професій та скорочує постачання необхідних ресурсів. Окрім цього, через різні вимоги до кваліфікації в різноманітних країнах, територіях та штатах співпраця, переговори та реалізація угод можуть становити певні труднощі. Наприклад, нова угода між ЄС та Канадою включає у себе досить спірний пункт, який означає загальне визначення професій «які регулюються в кожній Стороні, у тому числі у всіх або деяких державах – членах Європейського Союзу та в усіх або деяких провінціях та територіях Канади [стаття 11.2]». Це означає, що, незважаючи на загальноприйнятую угоду, існують певні ризики та потенційні перепони в наданні спеціалістами своїх послуг у всіх країнах ЄС та по всій території Канади [7].

Як і в інших сферах міжнародної та національних економік, цифрові технології та стандартизація за сучасним типом проникає у сферу професійних послуг. Для того, щоб МСП та невеликі підприємства мали змогу скористатися наукомісткими послугами, варто поглибити міжнародну регуляторну систему, пересвідчитися в доцільності нинішніх правил ліцензування певних категорій спеціалістів та переглянути можливість ліцензування контролюючого органу.

Прикладом успішного договору та співпраці вважаються міжнародна угода АТЕС та стандарти бухгалтерського обліку в міжнародному ринку. Вони визнають еквівалентність професійної компетентності в технічній галузі на необхідному рівні [9]. Щоб ринок професійних послуг зростав та ставав міцнішим, професіонали мають розпоряджатися, накопичувати та аналізувати повний спектр необхідних даних. Таким чином, продаж власних послуг перетвориться на взаємовигідну співпрацю між споживачем та спеціалістом.

Відкриті та регульовані ринки послуг – це шлях до загального зростання економіки та ринку праці. Сьогодні повсючасна нерівність доходів та непропорційний розподіл багатств являють собою загальну проблему всіх національних економік. Хоча проблема має глобальний характер, кожна держава володіє своїми нормами регуляції та контролю такого процесу. Для вирішення даної проблеми слід глибше зрозуміти важливість торгівлі та політики послуг як в окремих країнах, так і в інтернаціональному масштабі.

Слід відзначити, основні перспективи нині покладаються на технологічний прогрес та ІКТ-галузь. Вона йде в ногу з часом та передбачає повну відкритість до нових ідей, інвестицій, знань та торгівлі. Отже, технологічна сфера та глобалізація всіх процесів – це два боки однієї медалі. Ці два чинники не можуть існувати один без одного. Якщо згадати фінансовий бік питання, то слід зазначити, що ІТ-сфера значно знижує витрати підприємств на торговельні та трансакційні питання, а глобалізація та відкриття ринків підвищують прибуток від інновацій.

Зв'язок технологічного розвитку та глобалізації економіки сприяє появі нових продуктів та бізнес-моделей. Завдяки інноваційним технологіям, запровадженим у загальному світовому ринку, економіки окремих країн та всього світу загалом стрімко розвиваються, прогрес відчувається в усіх сферах та галузях. Така колаборація підвищує рівень освіченості працівників, сприяє їх особистісному та професійному розвитку. Окрім цього, налагоджена система страхування, пенсій та мотиваційних заходів перетворила ринок послуг та праці та більш безпечне місце й знизилася можливі ризики даної сфери.

Спорідненість глобалізації та технічного прогресу трансформує не лише професійне, а й особисте життя громадян. Неважливо, про яку країну йдеться – ту, що розвивається, чи висо-

корозвинену, нестабільність, непропорційний розподіл фінансів та зменшення кількості робочих місць викликає загальне незадоволення та неспокій населення.

Саме тому зараз ідеальний час, щоб задіяти технології з метою повноцінного розкриття можливостей кожного професіонала. Це стане фундаментом для створення загальної системи, де будуть безкінечні можливості для кожної людини, адже головним завданням розвитку стає розкриття кожного індивідуума та всього суспільства загалом [7].

Із часом прогрес у сфері комунікаційних технологій створює нові послуги у світовій економіці. Загальна угода Всесвітньої організації торгівлі щодо торгівлі послугами (GATS) вносить визначення глобальної системи, заснованої на правилах, на ринки послуг. Визначено послуги як транзакцію між резидентом та нерезидентом. Залежно від територіальної присутності постачальника та споживача на момент здійснення угоди угода класифікує торгівлю послугами за способом їх доставки, відомим як «способи постачання».

Існує не одна галузь послуг, а багато послуг із різними моделями бізнесу, викликами конкуренції та регуляторними рамками. Для отримання максимальної вигоди від технологій цілеспрямована реформа політики повинна визначити основні вузькі місця та орієнтир для регулювання передової практики.

Висновки. Відкриті та добре регульовані ринки послуг забезпечують доступ до інформації, навичок, технологій, фінансування та ринків збуту у сучасній цифровій економіці. Проміжні послуги знижують витрати, поліпшують якість та відповідають постачальникам та покупцям у всьому світі. Просування ланцюгом вартості залежить від місцевого сектору ділових послуг, відкритого для ідей, навичок та інвестицій від передових фірм, де б вони не були знайдені. Щоб скористатися продемонстрованим потенціалом сфери послуг, необхідно розглядати можливість прийняття загальнодержавних стратегій координованої торговельної політики та регуляторних реформ, що допоможе підтримувати економічне зростання, конкурентоспроможність, продуктивність праці та зайнятість.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Камінська Т.М. Місце України у міжнародній торгівлі послугами. *Економічна теорія та право*. 2019. № 1(36). С. 27–41. DOI: 10.31359/2411-5584-2019-36-1-27 (дата звернення: 15.04.2021).
2. Мельничук О.П. Міжнародна торгівля послугами. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2020. № 4. С. 115–128. DOI: [https://doi.org/10.31617/zt.knute.2020\(111\)08](https://doi.org/10.31617/zt.knute.2020(111)08) (дата звернення: 15.04.2021).
3. Хачатрян В.В., Ткачук О.М., Менчинська О.М. Світові тренди просторового науково-технічного розвитку бізнес-процесів. *Економічний вісник. Серія «Фінанси, облік, оподаткування»*. 2020. Вип. 6. С. 145–157.
4. Effective Market Access for Least Developed Countries' services exports. URL: <https://unctad.org/webflyer/effective-market-access-least-developed-countries-services-exports> (дата звернення: 10.04.2021).
5. International Trade in Services 2019 – Annual. URL: <https://unctad.org/en/Pages/Publications/Statistics-on-Trade-in-Services.aspx> (дата звернення: 01.05.2021).
6. Iryna V. Kravets, Hanna H. Mykhalchenko, Alona A. Buriak, Lyudmila P. Davidiuk, Clavdia V. Dubych. Long-term consequences of capital outflows for transition countries. *International Journal of Management (IJM)*. 2020. Vol. 11. Issue 5. P. 1017–1026. URL: <http://www.iaeme.com/ijm/issues.asp?JType=IJM&VType=11&IType=5> (дата звернення: 07.05.2021).
7. Negotiating Liberalization of Trade in Services For Development. URL: <https://unctad.org/webflyer/negotiating-liberalization-trade-services-development> (дата звернення: 25.04.2021).
8. OECD (2020), Trade in services (indicator). DOI: 10.1787/3796b5f0-en.
9. OECD Services Trade Restrictiveness Index: Policy trends up to 2020. URL: <https://www.oecd.org/trade/topics/services-trade/documents/oecd-stri-policy-trends-up-to-2020.pdf> (дата звернення: 25.04.2021).
10. Trade and Development Report 2020. URL: <https://unctad.org/webflyer/trade-and-development-report-2020> (дата звернення: 10.04.2021).
11. World Trade Report 2019 : The future of services trade. URL: https://www.wto.org/english/res_e/publications_e/wtr19_e.htm (дата звернення: 10.04.2021).
12. World Trade Statistical Review 2020. URL: https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/wts2020_e/wts20_toc_e.htm (дата звернення: 01.05.2021).
13. UNCTAD. URL: <https://unctad.org/en/Pages/statistics.aspx> (дата звернення: 15.04.2021).
14. WTO.DATA. URL: <https://data.wto.org/> (дата звернення: 08.05.2021).

REFERENCES:

1. Kamins'ka T. M. (2019) Mistse Ukrainy u mizhnarodnii torhivli posluhamy [Place of Ukraine in international services trade]. *Economic theory and law*, vol. 1, no. 36, pp. 27–41. Available at: DOI: 10.31359/2411-5584-2019-36-1-27 (accessed 15 April 2021).
2. Meljnuchuk O.P. (2020) Mizhnarodna torghivlja posluhamy [International trade in services]. *Foreign trade: economics, finance, law*, vol. 4, pp. 115–128. DOI: [https://doi.org/10.31617/zt.knute.2020\(111\)08](https://doi.org/10.31617/zt.knute.2020(111)08) (accessed 15 April 2021).

3. Khachatryan V.V., Tkachuk O.M., Menchynsjka O.M. (2020) Svitovi trendy prostorovogho naukovo-tekhnichnogho rozvytku biznes-procesiv [World trends in spatial scientific and technical development of business processes]. *Economic Bulletin. Series: finance, accounting, taxation*, vol. 6, pp. 145–157.
4. Effective Market Access for Least Developed Countries' services exports. URL <https://unctad.org/webflyer/effective-market-access-least-developed-countries-services-exports> (accessed 10 April 2021).
5. International Trade in Services 2019 – Annual. Available at: <https://unctad.org/en/Pages/Publications/Statistics-on-Trade-in-Services.aspx> (accessed 01 May 2021).
6. Iryna V. Kravets, Hanna H. Mykhalchenko, Alona A. Buriak, Lyudmila P. Davidiuk, Clavdia V. Dubych. Long-term consequences of capital outflows for transition countries. *International Journal of Management (IJM)*, vol. 11, Issue 5, May 2020, pp. 1017–1026. Available at: <http://www.iaeme.com/ijm/issues.asp?JType=IJM&VType=11&IType=5> (accessed 07 May 2021).
7. Negotiating Liberalization of Trade in Services For Development. Available at: <https://unctad.org/webflyer/negotiating-liberalization-trade-services-development> (accessed 25 April 2021).
8. OECD (2020), Trade in services (indicator). doi: 10.1787/3796b5f0-en (accessed on 19 March 2021)
9. OECD Services Trade Restrictiveness Index: Policy trends up to 2020. Available at: <https://www.oecd.org/trade/topics/services-trade/documents/oecd-stri-policy-trends-up-to-2020.pdf> (accessed 25 April 2021).
10. Trade and Development Report 2020. Available at: <https://unctad.org/webflyer/trade-and-development-report-2020> (accessed 10 April 2021).
11. World Trade Report 2019: The future of services trade. Available at: https://www.wto.org/english/res_e/publications_e/wtr19_e.htm (accessed 10 April 2021).
12. World Trade Statistical Review 2020. Available at: https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/wts2020_e/wts20_toc_e.htm (accessed 01 May 2021).
13. UNCTAD. Available at: <https://unctad.org/en/Pages/statistics.aspx> (accessed 15 April 2021).
14. WTO.DATA. Available at: <https://data.wto.org/> (accessed 08 May 2021).